

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

หัวข้อ

เรื่อง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

จัดทำโดย

พลตำรวจโท สฤษฏ์ชัย เอนกเวียง

รหัส ๕๗๐๒๓๗

เอกสารวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 2

วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ

สถาบันรัฐธรรมนุญศึกษา

สำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ

คำนำ

มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับสิทธิและเสรีภาพของความเป็นมนุษย์ตามธรรมชาติ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีการอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ รวมกันใหญ่ขึ้นสังคมที่ใหญ่ขึ้น จนเป็นนคร และเป็นรัฐ แต่ทุกคนต่างฝ่ายต่างก็คิดว่าตนเองมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้อย่างเสรี แต่การที่ต่างฝ่ายต่างใช้สิทธินั้นเองกลายเป็นการละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน จนท้ายที่สุดก่อให้เกิดการทะเลาะเป็นปัญหาของสังคมเกิดความแตกแยก เมื่อเกิดข้อพิพาทกันขึ้นก็ต้องให้ชนชั้นผู้มีอำนาจปกครองในรัฐเป็นผู้ตัดสิน แต่ก็มีอาจทำให้ความยุติธรรมปรากฏแก่สังคมได้ เพราะในยุคแรกๆ ชนชั้นปกครองก็ตัดสินความตามอำนาจอำเภอใจของตนไม่ยึดประโยชน์สูงสุดของสังคม ตัดสินคดีความอย่างเอนเอียงไม่ยุติธรรม จนเกิดมีการเรียกร้องสิทธิเพื่อให้เกิดความยุติธรรมปรากฏในสังคม จึงจำเป็นจะต้องมีกฎหมายที่เป็นกฎระเบียบมาตรฐานกลางไว้เพื่อใช้เป็นหลักในการปกครองคนจำนวนมากที่ต่างครอบครัว ต่างเผ่าพันธุ์ ต่างวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี ให้อยู่รวมกันอย่างเป็นระเบียบมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อความผาสุกของประชาสังคม กฎเกณฑ์หรือกฎระเบียบต่างๆ ที่สร้างขึ้นก็ล้วนแล้วแต่เพื่อจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง และจำกัดสิทธิของพลเมือง ที่ต้องใช้สิทธิอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิอย่างไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นด้วยเช่นกัน เพื่อทุกคนเกิดมาพร้อมสิทธิและเสรีภาพ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์อย่าเท่าเทียมกัน เป็นฐานะที่ติดตัวมาพร้อมตั้งแต่กำเนิด คนทุกคนมีคุณค่าความเป็นคนเท่ากันดังนั้นจำเป็นต้องได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกันอยากเสมอภาคอย่างยุติธรรม จึงต้องสร้างกฎหมายขึ้นมารองรับสิทธิของความมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์นี้ว่าเป็นรูปธรรม แต่กระนั้นก็ตาม ในทางปฏิบัติก็ยังคงมีความเหลื่อมล้ำกันอยู่มากในสังคม จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายทุกองค์กรต้องร่วมมืออย่างจริงจังจ้กว่าควรจะร่วมมืออย่างไรในการแก้ปัญหาสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นให้มีประสิทธิภาพมากพอ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทนำ	๑
๑) ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน	๔
๒) ความหมายของ “สิทธิมนุษยชน”	๕
๓) หลักการสำคัญของ “สิทธิมนุษยชน” (The Human Rights Principles)	๖
๔) ประเภทของสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน	๙
๕) การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้อง	๑๑
บทสรุปและปัญหาในภาพรวมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย	๑๑
บรรณานุกรม	๑๓

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

บทนำ

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคสมัยกรีกโรมัน เนื่องจากผู้คนในยุคนั้นมีการดำเนินชีวิตแบบไร้ระเบียบ ต่างใช้ชีวิตเป็นอิสระ ซึ่งการใช้ชีวิตแบบอิสระนั่นเองกลับกลายเป็นการไปล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น หรือจนเกิดการกระทบกระทั่งต่อสิทธิของผู้อื่น จนท้ายที่สุดก็ให้เกิดความขัดแย้งและนำไปสู่การวิธีการแก้ปัญหาด้วยการใช้วิธีการแก้แค้นทดแทนในลักษณะของการใช้กำลังต่อกัน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม ซึ่งการปกครองในยุคนั้นอยู่ในลักษณะเป็นไปตามอำนาจอำเภอใจของผู้ที่อยู่ในฐานะเป็นผู้ปกครอง จึงยังทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง เพราะผู้ปกครองมักจะใช้ดุลยพินิจทำอะไรตามที่ตนเห็นสมควรเท่านั้น ใช้อำนาจการปกครองเป็นไปในลักษณะตามอำเภอใจและกดขี่ข่มเหงต่อผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครอง ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์จากการละเมิดสิทธิของชนชั้นผู้ปกครอง ดังนั้นจึงได้มีการพยายามที่จะคิดหาวิธีการแก้ไขความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น โดยนักคิดในยุคนั้นได้เกิดแนวคิด อ่างกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) และสิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) เพื่อจำกัดอำนาจของชนชั้นผู้ปกครอง และแก้ไขความขัดแย้ง ให้ทุกฝ่ายต่างเคารพสิทธิที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์ทุกคน

๑. ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน

มนุษย์มีความพยายามที่ต้องการให้ทุกฝ่ายเคารพในความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ ซึ่งมีอยู่ในคนทุกคนติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดการละเมิดสิทธิของกันและกัน จากความพยายามดังกล่าว ก่อให้เกิดการต่อสู้เพื่อเสรีภาพและความเสมอภาคที่เกิดขึ้นในดินแดนต่างๆ ทั่วโลกที่เรียกร้องให้ทุกฝ่ายเคารพในศักดิ์ศรีของสิทธิมนุษยชนที่มีติดตัวมาแต่กำเนิดในทุกคนทุกชนชั้น แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนเกิดจากบรรดานักคิดที่มาจากความหลากหลายวัฒนธรรมประเพณีและศาสนา ซึ่งต่อมาก็ได้มีการส่งเสริมและพัฒนาให้นำมาเป็นกฎหมาย เป็นเครื่องมือในการปกป้องสิทธิของบุคคล เช่น ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ความคิดเรื่องกฎแห่งธรรมชาติได้พัฒนาไปเป็นการยอมรับว่า สิทธิโดยธรรมชาติเป็นสิทธิทางกฎหมาย ซึ่งต่อมามีการรวบรวมและร่างขึ้นเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญของชาติในแถบยุโรปและอเมริกาเหนือ ซึ่งสะท้อนถึงความผูกพันระหว่างรัฐและบุคคลภายในรัฐ โดยเน้นว่าอำนาจของรัฐมาจากบรรดาเสรีชน นอกจากนั้นแล้วในค.ศ.๑๗๘๙ ได้มีการร่าง กฎหมายรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และของพลเมือง (Declaration of the Rights of Man and of the Citizen) และ ใน ค.ศ.๑๗๙๑ ได้มีการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญของอเมริกา (Bill of Rights) ซึ่งล้วนแล้วแต่พัฒนามาจากแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนทั้งสิ้น^๑

^๑ สิทธิมนุษยชนสากล : ความเป็นมาของสิทธิมนุษยชนสากล (คู่มือหลักสิทธิมนุษยชนสากลในกระบวนการยุติธรรมที่พนักงานสอบสวนควรรู้) , หน้า ๑ , ที่มา

<http://www.investigation.inst.police.go.th/download/02015704.pdf> สืบค้นข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน

เนื่องจากได้เกิดแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนขึ้น ตั้งแต่ในสมัย กรีกโรมัน แต่ในยุคนั้นเริ่มแรกได้ใช้ชื่อว่า “สิทธิธรรมชาติ (Natural Rights)” และต่อมาได้เรียกว่า “สิทธิของมนุษย์ (Rights of Man)” จนกระทั่งได้พัฒนามาถึงปัจจุบันที่เรียกว่า “สิทธิมนุษยชน (Human Rights)” โดยมีนักเขียนชาวอังกฤษ ชื่อ Thomas Paine ได้ทำการแปล ประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมือง ค.ศ. ๑๗๘๙ ของฝรั่งเศสเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่ง Thomas Paine ได้ใช้คำว่า “สิทธิมนุษยชน” แทนคำว่า “สิทธิของมนุษย์” หรือ “สิทธิธรรมชาติ” และต่อมา “สิทธิมนุษยชน” ก็ได้ปรากฏอยู่ในกฎบัตรสหประชาชาติ และส่วนใหญ่มักเข้าใจว่า การเปลี่ยนถ้อยคำจากคำว่า “สิทธิของมนุษย์” มาเป็นคำว่า “สิทธิมนุษยชน” มาจากข้อเสนอแนะของนาง Eleanor Roosevelt ในปี ค.ศ.๑๙๔๓ ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และใช้คำนี้อย่างจริงจัง ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ และใช้คำนี้อย่างแพร่หลายกันตลอดมากระทั่งปัจจุบันนี้^๒

สืบเนื่องมาจากในยุคสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สอง นั้นปรากฏความสูญเสียเป็นอย่างมากเพราะได้พรากชีวิตมนุษย์ไปไม่น้อยกว่าหกสิบล้านคน ช้ำร้ายยังส่งผลกระทบในด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเป็นอยู่และศักดิ์ศรีของมนุษย์ ปรากฏความรุนแรงและความยากลำบากในรูปแบบของความอดอยาก การทรมานนักโทษ การใช้แรงงานเยี่ยงทาส และเกิดการเข่นฆ่าในลักษณะฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ดังนั้น ภายหลังจากสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง ได้มีแนวคิดในการก่อตั้ง “องค์การสหประชาชาติ (The United Nations)” ขึ้นมาแทน “องค์การสันนิบาตชาติ (The League of Nations)” ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการรักษาไว้ซึ่งสันติภาพของโลก ซึ่งได้มีการลงความเห็นว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงได้เกิดแนวคิดก่อตั้ง องค์การสหประชาชาติขึ้น ดังกล่าวเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๕ โดยมีประเทศสมาชิก ๕๐ ประเทศ เข้าร่วมลงนามในกฎบัตรสหประชาชาติ (The Charter of the United Nations) โดยร่วมให้คำมั่นที่ร่วมกันป้องกันไม่ให้เกิดโศกนาฏกรรมเหล่านั้นอีก แต่อย่างไรก็ตามถือว่า ในวันที่ ๒๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ นั้น กฎบัตรสหประชาชาติ ได้รับการอนุมัติและถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยมีการประกาศเป้าหมายหลักขององค์การสหประชาชาติขึ้น มีเป้าหมายหลักด้วยกันดังนี้^๓

“ในหมวดที่ ๑ ความมุ่งประสงค์และหลักการ ข้อ ๑

ความมุ่งประสงค์ของสหประชาชาติคือ

๑. เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ และเพื่อจุดหมายปลายทางนั้น จะได้ดำเนินมาตรการร่วมกันอันมีผลจริงจังเพื่อการป้องกันและการขจัดปัดเป่าการคุกคามต่อสันติภาพ และเพื่อปราบปรามการกระทำการรุกรานหรือการละเมิดอื่น ๆ ต่อสันติภาพ และนำมาซึ่งการสำนักงาน

^๒ รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับการตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน, หน้า ๕ - ๖ , ที่มา www.nhrc.or.th/2012/wb/img_contentpage.../512_file_name_4090.pdf , สืบค้นข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๗

^๓ กฎบัตรสหประชาชาติ , ที่มา www.library.coi.go.th/info/data/A1-01-001.pdf และ <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml> , สืบค้นสืบค้นข้อมูล ณ วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๗

คณะกรรมการกฤษฎีกาการแก้ไข หรือระงับกรณีพิพาทหรือสถานการณ์ระหว่างประเทศอันอาจนำไปสู่การละเมิดสันติภาพ โดยสันติวิธีและสอดคล้องกับหลักการแห่งความยุติธรรมและกฎหมายระหว่างประเทศ

๒. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างประชาชนทั้งหลายโดยยึดการเคารพต่อหลักการแห่งสิทธิ ที่เท่าเทียมกันและการกำหนดเจตจำนงของตนเองแห่งประชาชนทั้งหลายเป็นมูลฐานและจะดำเนินมาตรการอื่น ๆ อันเหมาะสมเพื่อเป็นกำลังแก่สันติภาพสากล

๓. เพื่อให้บรรลุถึงการร่วมมือระหว่างประเทศ ในอันที่จะแก้ปัญหาระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือมนุษยธรรมและในการส่งเสริมและสนับสนุนการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและต่ออิสรภาพอันเป็นหลักมูลสำหรับทุกคน โดยไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนาและ

๔. เพื่อเป็นศูนย์กลางสำหรับประสานการดำเนินการของประชาชนทั้งหลายให้กลมกลืนกัน ในอันที่จะ บรรลุจุดหมายปลายทางร่วมกันเหล่านี้”

กฎบัตรสหประชาชาติ ถือเป็นสนธิสัญญาที่บรรดาประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติร่วมลงนาม จึงถือว่าประเทศบรรดาสมาชิกมีข้อผูกพันทางกฎหมายที่ต้องปฏิบัติตาม ทั้งรวมถึงการที่จะต้องส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและร่วมมือกับ สหประชาชาติ และนานาประเทศสมาชิก ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่บัญญัติไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ และถือว่า กฎบัตรสหประชาชาติ มีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนโดยตรง ในเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ สหประชาชาติ ได้ตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (The Commission on Human Rights) อยู่ภายใต้คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Council หรือ ECOSOC) ครั้นต่อมา ในเดือน มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๐ (ค.ศ. ๑๙๔๗) ได้มีการเรียกประชุมเป็นครั้งแรก และได้แต่งตั้งกรรมการร่างเอกสารสหประชาชาติ เพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยคณะกรรมการภายใต้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ประกอบไปคณะกรรมการจำนวน ๘ คน โดยมีนาง Eleanor Roosevelt ภรรยาอดีตประธานาธิบดีสหรัฐฯ เป็นประธาน และเป็นหนึ่งในบุคคลสำคัญที่ผลักดันให้ประเทศต่างๆ ให้การสนับสนุนและรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน^๔ ซึ่งได้แบ่งคณะกรรมการออกเป็น ๓ ชุด คือ

ชุดที่หนึ่ง : จัดทำร่างปฏิญญา (Declaration)

ชุดที่สอง : จัดทำอนุสัญญา (Convention)

ชุดที่สาม : ศึกษาปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศ

โดยคณะกรรมการร่างปฏิญญา มีการประชุมกันหลายครั้ง และได้นำเสนอร่างปฏิญญาให้แก่สมัชชาใหญ่ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ (ค.ศ. ๑๙๔๘) ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติลงมติให้การยอมรับ และประกาศ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ด้วยคะแนนของประเทศที่สนับสนุน ด้วยเสียง ๔๘ คะแนน (ในจำนวนนี้รวมประเทศไทยด้วยเช่นกัน) และประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่

^๔ พันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชน / (Human Rights Obligations) : ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) , ที่มา

<http://www.mfa.go.th/humanrights/human-rights-obligation> , สืบค้นสืบค้นข้อมูล ณ วันที่ ๒๓ มิถุนายน

ให้การรับรอง โดยไม่มีประเทศใดออกเสียงคัดค้าน ส่วนในกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ทั้งหมด ชาติอาหรับ และแอฟริกาใต้ นั้นมีการงดออกเสียง (งดออกเสียง 8 ประเทศ)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ถือเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ในการวางรากฐาน ด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรกของโลก กำเนิดขึ้นเพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ของปัจเจกชนทั่วทุกแห่ง ดังนั้น กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับในปัจจุบันล้วนมี พื้นฐานและได้รับการพัฒนาและมาจากปฏิญญาสากลฉบับนี้ทั้งสิ้น และกฎหมายระหว่างประเทศด้าน สิทธิมนุษยชนเหล่านี้ก็ได้กลายเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนากฎหมายภายในประเทศของประเทศต่างๆ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในประเทศของตน ทั้งนี้ โดยที่ประชาคมโลก ตระหนักถึงความสำคัญของปฏิญญาสากลฯ ในฐานะแม่บทของสิทธิมนุษยชน ปฏิญญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชนจึงได้รับการแปลเป็นภาษาต่างๆ มากที่สุดในโลก^๕

๒. ความหมายของ “สิทธิมนุษยชน”

จากการที่ให้ความสำคัญและเป็นที่ยอมรับกันอย่างทั่วไปกับแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้ใน นานาประเทศก็ตาม และแม้ว่าเป็นเรื่องสำคัญของทุกรัฐ แต่ก็ไม่ได้ปรากฏคำนิยามของคำว่า “สิทธิ มนุษยชน” ในทางวิชาการไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด

การที่องค์การสหประชาชาติไม่ได้ให้คำนิยามหรือ ไม่ได้กำหนดความหมายไว้เจาะจงอาจเป็น เพราะด้วยเหตุผลสามประการดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

๑. เป็นการละไว้ ในฐานะที่เข้าใจกันได้โดยสามัญสำนึก
๒. เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งในการอธิบายความ
๓. เพื่อเปิดกว้างความหมายไว้เพื่อความยืดหยุ่นหรือตอบรับการพัฒนาความหมาย สิทธิ มนุษยชนที่ไม่หยุดนิ่งตามพลวัตสังคม^๖

เมื่อมาพิจารณาจากพัฒนาการในด้านต่างๆ ของแต่ละสังคม แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน มันจะขึ้นอยู่กับสภาพสังคมของแต่ละสังคม ที่มีบริบทแตกต่างกันออกไปตามกาลเวลา ไม่ว่าจะเป็นใน ด้านวัฒนธรรม ในด้านเศรษฐกิจ และสังคม การเมืองการปกครอง ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนทั้ง สภาพแวดล้อมต่างๆ ล้วนแล้วแต่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ดังนั้นการให้คำนิยามที่ตายตัวอาจจะไม่

^๕ พันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชน / (Human Rights Obligations) : ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ,อ้างแล้ว (เชิงอรรถที่ ๔)

^๖ รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับการตรวจสอบ การ ละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน, หน้า ๗ , ที่มา www.nhrc.or.th/2012/wb/img_contentpage.../512_file_name_4090.pdf สืบค้นข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๗ และ จรัญ โฆษณานันท์ ,สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม๒๕๔๕

ครอบคลุมความหมายได้ทั้งหมดจึงได้ปล่อยให้เป็นที่ไปตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคแต่ละสมัย

นอกจากคำปรารภของปฎิญญาสภาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ ซึ่งนับเป็นเอกสารแม่บทของสิทธิมนุษยชนที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน เพียงกำหนดองค์ประกอบหรือลักษณะที่จะถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชน ดังนี้^๗

“โดยที่การยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัว และสิทธิเท่าเทียมกันและโอนมิได้ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษยชนเป็นหลักการพื้นฐานแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพโลก”

หมายถึง “สิทธิมนุษยชน” เป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีมีเกียรติศักดิ์ประจำตัว สิทธิมนุษยชนไม่สามารถโอนให้แก่กันได้

แต่นักปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนให้คำอธิบายว่า “เราเรียกสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นคน ซึ่งทำให้คนๆนั้นมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างมีความเหมาะสมแก่ความเป็นคนและสามารถมีการพัฒนาตนเองได้ ว่า คือ “สิทธิมนุษยชน”

ดังนั้นเมื่อนำคำอธิบายทั้งสองดังกล่าวมาพิจารณาประกอบกันทำให้ทำความเข้าใจได้ว่า^๘

“สิทธิมนุษยชน” คือ สิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นคน เพื่อให้คนๆ นั้น มีชีวิตอยู่รอดได้และมีการพัฒนา

สิทธิมนุษยชน มี ๒ ระดับ

ระดับแรก (แนวคิดดั้งเดิม) คือ สิทธิที่ติดตัวมาอยู่กับทุกคนตั้งแต่เกิด ไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ เป็นสิทธิที่อยู่เหนือกฎหมายและไม่มีอำนาจของรัฐอยู่เหนือสิทธิอันนี้ได้ สิทธิส่วนนี้ได้แก่ สิทธิในชีวิต ห้ามฆ่าหรือทำร้ายชีวิต ห้ามค้ามนุษย์ ห้ามทรมาน สิทธิในความเชื่อ มโนธรรม หรือ สิทธิในลัทธิทางศาสนา สิทธิทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือสื่อความหมาย สิทธิเหล่านี้ไม่

^๗ ชุดความรู้ สิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ สนธิสัญญาหลักระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยภาคี , กองส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม , หน้า ๓ ที่มา www.rlpd.moj.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/HRC/nhr.pdf , สืบค้นข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๗ และ ปรับปรุงจากคู่มือสิทธิมนุษยชนสำหรับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ เรียบเรียงโดย นายศราวุฒิ ประทุมราช (มกราคม 2550)

^๘ ชุดความรู้ สิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ สนธิสัญญาหลักระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยภาคี ฯ , อ้างแล้ว

^๙ สิทธิมนุษยชนสากล : ความเป็นมาของสิทธิมนุษยชนสากล (คู่มือหลักสิทธิมนุษยชนสากลในกระบวนการยุติธรรมที่พนักงานสอบสวนควรรู้) , หน้า ๓ , ที่มา <http://www.investigation.inst.police.go.th/download/02015704.pdf> , สืบค้นข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๗

ต้องมีกฎหมายมารองรับ แต่มันเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในมโนธรรมสำนึกในเรื่องบาปบุญคุณโทษที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล

โดยที่แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนมีรากเหง้ามาจากแนวความคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติ ดังนั้นสิทธิมนุษยชนในสายตาของกฎหมายธรรมชาติ มองว่าเป็นเรื่องของสิทธิ์ที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ หรือเป็นสิทธิทางธรรมชาติ (Natural Rights) มนุษย์เพียงแค่มาค้นพบเท่านั้นเอง ในยุคนั้นได้ให้ความหมายไว้ว่า “สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิที่คนทุกคนมีอยู่โดยเสมอภาคเท่าเทียมกันด้วยเหตุที่เขา เป็นมนุษย์ เป็นสิทธิที่ตั้งอยู่บนความใส่ใจต่อธรรมชาติแห่งการเป็นมนุษย์ของเรา สิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ในตัวมนุษย์ ในความหมายที่ว่าแหล่งที่มาของสิทธินี้ คือธรรมชาติของมนุษย์ (Human Nature) มิได้เกิดขึ้นเพราะการอนุญาตจากรัฐหรือเป็นผลจากการกระทำของใครคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้น ในการมีสิทธิมนุษยชน บุคคลจึงไม่จำเป็นต้องมีสิ่งใดนอกเหนือจากความ เป็นมนุษย์เขาไม่ต้องทำอะไรทั้งสิ้นนอกเสียจากการได้เกิดมาเป็นมนุษย์”^{๑๐}

ระดับที่สอง (แนวคิดสมัยใหม่) คือ สิทธิที่ต้องได้รับการรับรองจากกฎหมาย หรือต้องการได้รับความคุ้มครองจากรัฐบาล สิทธิประเภทนี้ได้กำหนดรับรองสิทธิไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของแต่ละประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันว่าคนทุกคนที่อยู่ภายในรัฐจะได้รับความคุ้มครองในชีวิตความเป็นอยู่ ให้มีความเหมาะสมแก่ความเป็นมนุษย์

ในแนวคิดสิทธิมนุษยชนในสมัยใหม่เห็นว่าสิทธิมนุษยชนเกิดจากการกระทำหรือการสร้างสรรคของมนุษย์ ภายหลังจากที่เกิดสังคมการเมืองที่เรียกว่ารัฐ เห็นว่าเป็นเรื่องของอุดมการณ์ หรือเป็นแนวความคิดที่เรียกร้องให้ประโยชน์ของตนในการที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ หรือจากผู้ปกครอง โดยอ้างความชอบธรรมธรรมนั้นว่าเป็นสิ่งจำเป็นของมนุษย์ มีการพัฒนาโดยไม่หยุดนิ่งตามความเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งแนวคิดในยุคนี้นี้ไม่ใช่สังคมนิยมที่เป็นนิรันดร์ แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการทางประวัติศาสตร์การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในแต่ละยุคสมัย^{๑๑}

๓. หลักการสำคัญของ “สิทธิมนุษยชน” (The Human Rights Principles)

ในตัวปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น นอกจากพูดถึงขอบเขตของสิทธิมนุษยชนว่ามีครอบคลุมถึงสิทธิอย่างไรบ้างแล้ว ยังพูดถึงหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนอีกด้วย ซึ่งหลักการนี้ถือเป็นสาระสำคัญที่ใช้อ้างอิงความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชน และใช้เป็นเครื่องมือชี้วัดว่าสังคมใดมีการเคารพและปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชนหรือไม่ หลักการสำคัญนี้มีอยู่ด้วยกัน ๖ ประการ ดังนี้^{๑๒}

^{๑๐} รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับการตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน, หน้า ๗ - ๘ , ที่มา www.nhrc.or.th/2012/wb/img_contentpage.../512_file_name_4090.pdf สืบค้นข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๗

^{๑๑} รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ฯ , อ้างแล้ว , หน้า ๙

^{๑๒} ชุดความรู้ สิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ สนธิสัญญาหลักระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยภาคี, อ้างแล้ว , หน้า ๘ - ๑๐

๑) เป็นสิทธิธรรมชาติ ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด (Natural Rights) หมายความว่า มนุษย์ทุกคน มีศักดิ์ศรีประจำตัว ตั้งแต่เกิดมาเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) นี้ ไม่มีใครมอบให้ เป็นสิ่งที่ธรรมชาติได้กำหนดขึ้นในมนุษย์ทุกคน มีด้วยกันสามความหมาย คือ

๑.๑) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ คุณค่าของคนในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์

๑.๒) การให้คุณค่าของมนุษย์ แบ่งเป็น ๒ ประเภท

๑.๒.๑) คุณค่าของมนุษย์ในฐานะการดำรงตำแหน่งทางสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการมีอำนาจหรือการยึดครองทรัพยากรของสังคม

๑.๒.๒) คุณค่าของมนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ซึ่งมีความเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยก

๑.๓) การกำหนดคุณค่าที่แตกต่างกันนำมาซึ่งการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ ผู้คนในสังคมโดยทั่วไปมักให้คุณค่าของฐานะตำแหน่งหรือเงินตรามากกว่า ซึ่งการให้คุณค่าแบบนี้นำมาซึ่งการเลือกปฏิบัติ โดยการให้คุณค่าของความเป็นคนในฐานะความเป็นมนุษย์ ไม่ใช่ให้คุณค่าคนตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

๒) สิทธิมนุษยชนเป็นสากลและไม่สามารถถ่ายโอนกันได้ (Universality & Inalienability) หมายความว่า สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นของคนทุกคน ไม่มีพรมแดน โดยหลักการ คนทุกคนย่อมถือว่าเป็นคน ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนในโลก ไม่ว่าจะเชื้อชาติ สัญชาติ เหล่ากำเนิดใดก็ตาม ย่อมมีสิทธิมนุษยชนประจำตัวทุกคนไป ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะทางสังคมเช่นใด หรือจะเป็นเพศใด ก็ตาม

ส่วน สิทธิมนุษยชนไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ หมายความว่า ในเมื่อสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ มนุษย์แต่ละคนย่อมไม่สามารถมอบอำนาจ หรือสิทธิมนุษยชนของตนให้แก่ผู้ใดได้ ไม่มีการครอบครองสิทธิแทนกัน

๓) สิทธิมนุษยชนไม่สามารถแยกเป็นส่วนๆ ว่าสิทธิใดมีความสำคัญกว่าอีกสิทธิหนึ่ง (Indivisibility) กล่าวคือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ไม่สามารถแบ่งแยกกว่ามีความสำคัญกว่าสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิทธิทั้งสองประการนี้ต่างมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

๔) ความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ (Equality and Non-Discrimination) การเลือกปฏิบัติเกิดเป็นปัญหาในทุกสังคม ถือเป็นภาระละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะทุกคนเกิดมาเป็นคนเท่าเทียมกันก็ย่อมต้องได้รับการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมกัน การทำความเข้าเรื่องเรื่องการเลือกปฏิบัติ มักจะมากำกับเรื่องความเสมอภาคเสมอ

ความเสมอภาค คือ การที่ทุกคนควรได้รับจากส่วนที่ควรได้ ในฐานะเป็นคน หลักความเสมอภาค คือต้องมีการเปรียบเทียบกับของ ๒ สิ่ง หรือ ๒ เรื่อง และดูว่าอะไรคือสาระสำคัญของเรื่องนั้น หากสาระสำคัญของประเด็นได้รับการพิจารณาแล้ว ถือว่ามีความเสมอภาคกัน

การเลือกปฏิบัติ นั้น เป็นเหตุให้เกิดความไม่เสมอภาค เช่น การรักษาพยาบาล หรือการเข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐเป็นไปไม่ทั่วถึง และไม่เท่าเทียมกัน เพราะมีความแตกต่างของบุคคลในเรื่องเชื้อชาติ เช่น หากมีแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา หรือพม่า มารักษาเจ้าหน้าที่มักไม่ยอมให้บริการที่ดี หรือไม่ยอมรับรักษาผู้มีเชื้อเอชไอวี หรือผู้ป่วยเอดส์ เป็นต้น

หลักการเรื่องความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ ในสังคมไทยนั้น ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ ที่ว่า การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ไม่อาจกระทำได้ ซึ่งมาตรา ๓๐ ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ มีข้อความใกล้เคียงกับบทบัญญัติของมาตรา เดียวกัน ตามรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐

๕) การมีส่วนร่วมและการเป็นส่วนหนึ่งของสิทธินั้น (Participation & Inclusion)

หมายความว่าประชาชนแต่ละคนหรือประชาสังคมย่อมมีส่วนร่วมในการเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๖) ตรวจสอบได้และใช้หลักนิติธรรม (Accountability & The Rule of Law) หมายถึง รัฐและองค์กรที่มีหน้าที่ในการก่อให้เกิดสิทธิมนุษยชน ต้องมีหน้าที่ตอบคำถามให้ได้ว่าสิทธิมนุษยชนได้รับการปฏิบัติให้เกิดผลจริงในประเทศของตน ส่วนสิทธิโดยังไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการสากลก็ต้องอธิบายต่อสังคมได้ว่าจะมีขั้นตอนดำเนินการอย่างไร โดยเฉพาะรัฐต้องมีมาตรการปกครองประเทศโดยใช้หลักนิติธรรม หรือปกครองโดยอาศัยหลักการที่ใช้กฎหมายอย่างเที่ยงธรรม ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย มีกระบวนการไม่ซับซ้อนเป็นไปตามหลักกฎหมายและมีความเท่าเทียมกันเมื่ออยู่ต่อหน้ากฎหมาย ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมายได้

จากหลักการดังกล่าวของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้มีการขยายความด้วยการยกร่างเป็นกติการะหว่างประเทศซึ่งมีผลบังคับทางกฎหมาย โดยสหประชาชาติได้มีมติรับรองออกมาเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๖๖ ด้วยกัน ๒ ฉบับ คือ

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) และ

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic Social and Cultural Rights – ICESCR)

ผลของการที่สหประชาชาติมีมติรับรองกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับออกมา ทำให้นานาประเทศสมาชิกนอกจากจะมีความเห็นชอบในเรื่องสิทธิต่างๆที่ได้มีระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแต่ยังถือเป็นมาตรการในการปฏิบัติตามด้วย หมายความว่า บรรดาประเทศที่ให้สัตยาบัน (Ratify) หรือรับรองกติการะหว่างประเทศดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามข้อความในกติการะหว่างประเทศด้วย เนื่องจาก กติการะหว่างประเทศดังกล่าวนี้มีผลผูกพันทางกฎหมาย ประเทศที่เป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศดังกล่าวต่างมีข้อผูกพันที่จะต้องเคารพและปฏิบัติตามเงื่อนไขของกติการะหว่างประเทศ และต้องส่งรายงานการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศให้แก่สหประชาชาติเป็นประจำด้วย^{๑๓}

นอกจากกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับนั้นแล้ว ก็ยังมีอนุสัญญา (Conventions) ประกาศ (Declarations) ข้อเสนอแนะ (Recommendations) ต่างๆอีกมากมายที่เกี่ยวกับรายละเอียดของสิทธิมนุษยชนตามเจตนารมณ์ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ถือเป็นมาตรฐานสากลสำหรับบรรดาประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ แต่ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายเช่นเดียวกับอนุสัญญา ซึ่งมีผลบังคับให้ประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญาต้องปฏิบัติตาม

ความเป็น “สากล” เริ่มเห็นได้ชัดเจนจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นมาตรฐานระดับนานาชาติที่เกี่ยวกับการปกป้องศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชน ต่อมาจึงเกิดกติกาสัญญาระหว่างชาติ

^{๑๓} สิทธิมนุษยชนสากล : ความเป็นมาของสิทธิมนุษยชนสากล (คู่มือหลักสิทธิมนุษยชนสากลในกระบวนการยุติธรรมที่พนักงานสอบสวนควรรู้), หน้า ๓ - ๕ , ที่มา

<http://www.investigation.inst.police.go.th/download/02015704.pdf> , สืบค้นข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๗

ตลอดจนอนุสัญญาฉบับต่างๆ ซึ่งมีข้อผูกพันในทางกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในกติกา ระหว่างประเทศ และอนุสัญญาที่แต่ละประเทศได้เข้าร่วมเป็นภาคี ซึ่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศมีด้วยกัน หลายฉบับ

๔. ประเภทของสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

ประเภทของสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน มี ๙ ฉบับ ดังนี้^{๑๔}

๑) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Woman - CEDAW)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อ ๙ สิงหาคม ๒๕๒๘ วันที่มีผลใช้บังคับ ๘ กันยายน ๒๕๒๘ มีสำนักงานสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

๒) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๕ วันที่มีผลใช้บังคับ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๕ มีสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (สท.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

๓) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๓๙ วันที่มีผลใช้บังคับ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๐ มีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ร่วมกับ สำนักงานอัยการสูงสุด และ กระทรวงการต่างประเทศ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

๔) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economics, Social and Cultural Rights - ICESCR)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อ ๕ กันยายน ๒๕๔๒ วันที่มีผลใช้บังคับ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ มีสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

๕) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - CERD)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๖ วันที่มีผลใช้บังคับ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ มี กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

๖) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประทุษร้ายหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๐ วันที่มีผลใช้บังคับ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ มี กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

^{๑๔} ชุดความรู้ สิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ สนธิสัญญาหลักระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยภาคี, อ่างแก้ว เจริญธรรมที่ ๒๑, หน้า ๒๑ - ๒๒

๗) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑ วันที่มีผลใช้บังคับ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๑ มีสำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๘) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลถูกบังคับให้สูญหาย (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance)

๙) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกครอบครัว (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families - ICRMW)

พันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของไทย ในปัจจุบันประเทศไทยเป็นภาคีสันติสัญญา ด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งสหประชาชาติ ถือเป็น สันติสัญญาหลัก จำนวน 7 ฉบับข้างต้น (จากข้อ ๑ - ๗)

สันติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนมีลักษณะเป็นสันติสัญญาพหุภาคี กล่าวคือ เป็นสันติสัญญาที่มีรัฐมากกว่าสองรัฐขึ้นไปเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา ซึ่งกระบวนการในการทำสันติสัญญามีหลายขั้นตอน นับตั้งแต่การเจรจา การให้ความยินยอมของรัฐเพื่อผู้พันตามสนธิสัญญาโดยการลงนาม การให้สัตยาบัน การภาคยานุวัติ และบางรัฐอาจตั้งข้อสงวน หรือตีความสนธิสัญญา และเมื่อปฏิบัติตามขั้นตอนในการทำสัญญาครบถ้วนแล้ว ภาคีก็มีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่อไป การเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาก่อให้เกิดพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา มิฉะนั้นอาจต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาดังกล่าว และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๐๐ ได้มีการ กำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อให้ดำเนินการแก้ไข หากไม่มีการดำเนินการแก้ไข คณะกรรมการต้องรายงานต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาดำเนินการต่อไป นอกจากคณะกรรมการจะมีอำนาจในการ ตรวจสอบและรายงานการกระทำดังกล่าวแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบาย และ ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและ คุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วย^{๑๕}

^{๑๕} ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน : พันธกรณีระหว่างประเทศ , พันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนคืออะไร , หน้า ๒ , ที่มา http://www.nhrc.or.th/2012/wb/th/contentpage.php?id=21&menu_id=2&groupID=2&subID=19 , สืบค้นข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๗

๕. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในหลากหลายมิติ ซึ่งมีข้อจำกัดหรือภัยคุกคามโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเคลื่อนย้ายคนอย่างเสรี ได้ก่อให้เกิดอาชญากรรมประเภทต่างๆ ในขณะที่สังคมไทยมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ คุณภาพการศึกษายังไม่เพียงพอ ไม่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ได้ อย่างเต็มที่ ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดไปสู่เยาวชนรุ่นหลังได้ รวมถึงกระแสวัตถุนิยม บริโภคนิยม และพฤติกรรมการเล่นแบบ ได้สะท้อนปัญหาอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคของบุคคล จนเกิดกระแสการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางและมีการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๙๑ นานาอารยประเทศได้นำปฏิญญาดังกล่าวไปเป็นหลัก หรือแนวทางประกันสิทธิเสรีภาพบุคคลอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นที่มาของสนธิสัญญา อนุสัญญา พิธีสารและปฏิญญาสากลหลายฉบับ เช่น พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี ซึ่งก่อให้เกิดพันธกรณี และข้อผูกพันที่ประเทศไทยในฐานะรัฐภาคี หรือประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติหลายประการ โดยกำหนดมาตรการกลไกขึ้นมาเพื่อรองรับ ผลักดันให้การดำเนินการบังเกิดผลในการปฏิบัติ แต่หลายส่วนราชการที่รับผิดชอบวาระงานในแต่ละเรื่อง แต่ละประเด็นยังขาดความพร้อมและความเข้าใจ ที่จะนำพันธกรณีต่างๆ ไปขยายผล หรือแปลงไปสู่การปฏิบัติ โดยบูรณาการมีส่วนร่วมทั้งภาคราชการและเอกชน องค์กรเอกชน (NGO) และประชาชนทั่วไป

สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหน่วยงานสืบสวนปราบปรามที่รับผิดชอบลักษณะงานที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชน หลายหน่วยงาน เช่น กองบัญชาการตำรวจนครบาล และกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๑-๙ และ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งต้องนำหลักหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายไทย และ กฎหมาย (ประมวลกฎหมาย : ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ซึ่งรับผิดชอบควบคุม กอบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ กอบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และ กอบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ต้องนำกฎหมายและพระราชบัญญัติต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานมาใช้ตามอำนาจหน้าที่

บทสรุปและปัญหาในภาพรวมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

ในเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม สถานการณ์ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ที่เกี่ยวกับการทำร้ายเด็ก เยาวชนติดยาเสพติด การถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน การใช้แรงงานเด็ก ใช้เด็กในธุรกิจบริการทางเพศ หรือการก่ออาชญากรรมต่างๆที่เป็นภัยต่อสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะการละเมิดสิทธิที่เกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกาย หรือสิทธิเสรีภาพ ดังนั้นการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็ก หรือการกระทำที่ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จะต้องได้รับการส่งเสริมจากองค์กรของภาครัฐทุกภาคส่วนของสังคมให้ร่วมกันปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงาน และปรับปรุงระบบ

การศึกษา ในเรื่องการให้ความรู้เพื่อเป็นการวางรากฐานของวัฒนธรรมของสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง

จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว “การจับผู้ร้ายนั้นไม่ถือเป็นความชอบ แต่เป็นการกระทำตามหน้าที่ให้ครบถ้วนเท่านั้น แต่จะเป็นความชอบก็ต่อเมื่อได้คุ้มครองป้องกันเหตุร้ายให้ชีวิตและทรัพย์สินของข้าแผ่นดิน (ประชาชน) ในท้องที่นั้นให้อยู่เย็นเป็นสุข...” ดังนั้นการแก้ปัญหา หรือการรักษาสิทธิมนุษยชน ควรมุ่งเน้นที่การป้องกันไม่ให้เกิดความผิดเกิดขึ้น จึงต้องพิจารณาที่สาเหตุและปัจจัยของปัญหา โดยสรุปเป็นแนวทางได้ต้องเริ่มจากขั้นตอนแรก ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความชำนาญและเชี่ยวชาญ ระดมความคิดและประสบการณ์จากผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน เพื่อนำมาวิเคราะห์ แล้วนำข้อมูลมากำหนดเป็นนโยบายหรือแผนการปฏิบัติ รวมถึงภาคประชาชนที่ต้องเป็นเครือข่ายให้เจ้าหน้าที่ ขั้นตอนต่อไปเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชน รวมทั้งการจัดทำคู่มือเผยแพร่

นอกจากนั้น สถานการณ์ด้านการปรับปรุงกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ถือเป็นสิ่งสำคัญ ในเรื่องการใช้บังคับกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปราม และการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในสังคมไม่ว่าเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา การคำนึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้มากขึ้น ทั้งในเรื่องการปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่ต่างหน่วยงานต่างคนต่างทำไม่ได้มีการร่วมมือหรือพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานได้ด้วยกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ไม่ว่าในเรื่องการพัฒนาเรื่องแนวคิด และกระบวนการลงโทษด้วยวิธีการต่างๆในเรือนจำ การปฏิบัติต่อผู้อยู่ในสถานพินิจและเรือนจำ หรือกระบวนการสอบสวน การให้การประกันตัว หรือการพิจารณาคดีในศาลแรงงานที่ยังล่าช้า ยังต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายลำดับรองที่ต้องออกมารองรับสิทธิของประชาชน ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในด้านต่างๆด้วย

ในเรื่องสถานการณ์ด้านสังคมนั้น แม้วามีกฎหมายรับรองและคุ้มครองไม่ให้เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มที่มีความแตกต่างไม่ว่าเรื่องที่เป็นผู้ด้อยโอกาส ในด้านต่างๆ ทั้งควรส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสของชายและหญิงให้มีมากขึ้น ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติมิใช่เป็นไปได้แต่ในทางทฤษฎี ต้องมีการร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคประชาชนให้เกิดการพัฒนาในเชิงนโยบาย การจัดสรรงบประมาณ และการปรับปรุงการประสิทธิภาพของการทำงานมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ทุกหน่วยงานของรัฐ และทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันทำงานหรือป้องกันการละเมิดสิทธิของมนุษยชน จะปล่อยให้เป็นเรื่องของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งนั้น จะไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และไม่สามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนได้ในระยะยาว

บรรณานุกรม

หนังสือ

๑. จรัญ โฆษณานันท์ ,สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม๒๕๔๕
๒. ญัฐกร วิทิตานนท์ , หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น , พิมพ์ครั้งที่ ๒ , สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๔
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ ,หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ , พิมพ์ครั้งที่ ๕ , พฤษภาคม ๒๕๕๕, กรุงเทพฯ : วิญญูชน
๔. ราชบัณฑิตยสถาน ,พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ , กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์ ,๒๕๔๖

ข้อมูลจากสื่อออนไลน์

๑. สิทธิมนุษยชนสากล : ความเป็นมาของสิทธิมนุษยชนสากล (คู่มือหลักสิทธิมนุษยชนสากลในกระบวนการยุติธรรมที่พนักงานสอบสวนควรรู้) ที่มา <http://www.investigation.inst.police.go.th/download/02015704.pdf>
๒. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับการตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน , ที่มา www.nhrc.or.th/2012/wb/img_contentpage.../512_file_name_4090.pdf
๓. กฎบัตรสหประชาชาติ , ที่มา www.library.coj.go.th/info/data/A1-01-001.pdf และ <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>
๔. พันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชน / (Human Rights Obligations) : ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) , ที่มา <http://www.mfa.go.th/humanrights/human-rights-obligation>
๕. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับการตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน , ที่มา www.nhrc.or.th/2012/wb/img_contentpage.../512_file_name_4090.pdf
๖. ชุดความรู้ สิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ สนธิสัญญาหลักระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยภาคี , กองส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, ที่มา www.rlpd.moj.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/HRC/nhr.pdf และปรับปรุงจากคู่มือสิทธิมนุษยชนสำหรับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ เรียบเรียงโดย นายศราวุฒิ ประทุมราช)